

Tautiškumo ir tapatybės išlaikymas

48-oji Lietuviškų studijų savaitė Dainavoje

JUOZAS BAUŽYS

Dainavos stovyklavietėn, Michigan valstijoje, netoli Manchester, rugpjūčio 22-28 d. ir vėl rinkosi Lietuvių fronto būčiai. Savo jau 48-tąją Lietuviškų studijų ir poilsio savaitę. Savaitėje dalyvavo nemažas skaičius JAV būčių ir iš Lietuvos atvykęs „Laisvę“ fondo Lietuvos filialo valdybos pirmininkas, Garliavos gimnazijos direktorius Vidmantas Vitkauskas. Turėjome du kapelionus: pradžioje savaitės buvo atvykęs kun. Vytautas Volertas iš New York, o pabaigoje – kun. Antanas Gražulis iš Čikagos. Stovyklautojus gardžiai ir gausiai valgydino vyriausias virėjas prof. dr. Jonas Račkauskas su savo padėjėjomis.

Pirmųjų poros dienų darbotvarkėje vyko įvairūs posėdžiai, apžvelgė trijų LFB padalinių – LFB tarybos, „Laisvę“ fondo ir Lietuviškų studijų centro atliktus darbus bei naujus projektus. Buvo plačiai diskutuojama ir dėl šiuo metu Lietuvoje leidžiamo „Laisvę“ žurnalo krypties. Pirmadienio vakare apie neseniai (liepos pabaigoje) Kaune vykusias JLF studijų dienas papasakojo, ten dalyvavę, dr. K. Ambrozaitis, A. Raulinaitis, dr. K. Skrupskelis ir pats tų studijų rengėjas V. Vitkauskas.

Antradienio vakaronėje dir. Vidmantas Vitkauskas plačiai kalbėjo apie JLF Lietuvos filialo veiklą, apie Garliavos Juozo Lukšos gimnaziją ir apie save.

Jis džiaugėsi, kad jo tėvai išaugino jį geru lietuviu, pasakojo, kaip jis pradėjo domėtis Lietuvos istorija ir ją studijuoti, kaip dalyvavo Sąjūdžio veikloje, o vėliau tapo Garliavos J. Lukšos archyvine medžiaga, neseniai buvo įkurtas ir Lietuvos bei užsienio lietuvių rezistencijos centras, veikia ten ir Katalikiško dėstyto centras. Žodžiu, Garliavos gimnazijoje mokslieiviai auklėjami lietuviškoje, rezistencinėje ir katalikiškoje dvasioje. Gražiai veikia ateitininkai, skautai, kudirkiečiai ir kt. Gaila tik, kad kitose Lietuvos mokyklose nemokoma rezistencinės istorijos. Kalbedamas apie Lietuvoje rengiamas JLF studijų dienas, V. Vitkauskas pažymėjo, kad Lietuvos žiniasklaida dažnai vengia parašyti ar parodyti televizijoje. Siemiet buvo džiugu, kad prez. Valdas Adamkus atsuntė nepaprastai puikų sveikinimą.

Kur du stos, visados...

Trečiadienio rytą dr. Rožė Šomkaitė plačiai kalbėjo apie savo paties ir Tautos fondo atliekamą šalpos bei labdaros Lietuvai organizavimą. Šalpos darbus dr. Šomkaitė pradėjo 1970 m. organizuodama pagalbą ir LKB Kronikos platinimą. Lietuvai atkūrus nepriklausomybę, jos rūpesčiu buvo pradėta siųsti mokslo reikmenų siuntas Rytų

Lietuvos mokykloms. Nuo 1997 m. šį darbą padeda tęsti Tautos fondas. Lietuvos mokykloms talpinti siunčiami kompiuteriai, knygos, enciklopedijos, net suvimo mašinos bei dviračiai, o taip pat ir maistas ar vitaminai. Visa tai daroma, palaikant ryšį ir su daugeliu komercinių įstaigų Amerikoje. Pagalbos, pakraunant ir siunčiant talpinimus, netruksta, dažnai net ir amerikiečiai padeda, gaila tik, kad kartais Lietuvoje atsiranda nesąžiningų žmonių, bandančių pasisavinti atsiųstus krovinius. Šalia siuntų į Lietuvą, Tautos fondas ir Rožė Šomkaitė skirsto studentams stipendijas iš dr. J. Adomavičiaus fondo, rūpinasi mokyklų įdėtinimu. Jau įdėtinėta 210 mokyklų, kartu skiriant šalpą tautiniam ir religiniam jų mokslieiviams. Neseniai buvo sukurta specialus knygų fondas, kuris platina tautinio bei religinio turinio knygas, nes daugelis Lietuvos knygynų nenori to daryti. Po dr. Šomkaitės paskaitos klausytojai stebėjosi, iš kur ji ima tiek energijos? Neveltui tad neseniai Lietuvoje ji buvo apdovanojama Gedimino ordinu.

Antrą šios dienos paskaitą skaitė psichologas dr. Romualdas Kriaučiūnas, iškelęs klausimą „Kaip organizuoti?“ ir nurodęs gaires, kad kiekvienos organizacijos vadovams būtina gerai pažinti atstovaujamos visuomenės poreikius. Reikalinga taip pat sudaryti pagrindinių žmonių branduolį, išvystyti aiškius tikslus ir jų siekti. Tam nebūtina didelis žmonių skaičius, tačiau reikia tikėti tuo, kas skelbiama, sudaryti aiškią strategiją, kaip užsibrėžtus tikslus pasiekti. Organizuojantis politinėje srityje, reikia ypač suprasti esamą sistemą, turėti tikslią informaciją, kartais padaryti ir kompromisus, tačiau jokia būdu nepriimti klaidingų planų. Šios dr. Kriaučiūno mintys suklėdė daugybę klausimų net ir dėl LFB organizacinės veiklos, nes, kaip prelegentas sakė – „kur du stos, visados daugiau padarysi!“

LTS centras ir ryšiai su Lietuva

Vienos vakaronės metu prof. dr. Jonas Račkauskas, LTS centro direktorius, supažindino dalyvius

su Lituanistikos tyrimo ir studijų centru Čikagoje, jo darbais, jame telkiamą lietuviškos veiklos archyvine medžiaga, glaudžiai bendradarbiaujant su kitais archyvais Lietuvoje ir JAV. Profesorius apgailestavo, kad paskutiniu laiku pradeda trukti finansinės paramos ateities planams, kad net Lietuvių fondas pradėjo savo paramą mažinti. Jis pastebėjo, jog Lietuvos vyriausybė neseniai pažadėjo LTS centrui finansinės, nors ir nedidelės, paramos. Pabaigoje jis pranešė, kad šiuo metu į LTS archyvą bus perkliamas ir mūsų garsaus fotografo Vytauto Maželio foto archyvas.

Rytojaus dieną Kristina Lapenytė-Bareikienė, šiuo metu dirbanti LTS Čikagoje, savo pranešime pirmiausia apžvelgė Lietuvoje leidžiamas lietuviškas knygas. Ji pabrėžė žodį „lietuviškas“, nes pastaruoju metu Lietuvoje leidžiamos labai daug vertimų iš svetimų kalbų. Leidyklų Lietuvoje šiuo metu yra apie 540, bet knygų tiražai nėra dideli. Didžiausios leidyklos, pvz., „Šviesa“ ir „Alma litera“, leidžia daugiausia mokykloms knygas. 2003 metais Lietuvoje buvo išleistos 4,565 knygos – grožinės literatūros, meno srities ir informacijos leidiniai. Jau išleisti 4 tomų *Visuotinė lietuvių enciklopedija* (iki raidės D – Diržių kapinynas). Labai gražiai apipavidalinti, išleidžiami Genocido tyrimo centro leidiniai. Juose daug informacijos apie tremties vietas, partizanų kovas ir kt. Neseniai išleista *Mažosios Lietuvos enciklopedija*. Pasirodė W. Urbono *Žalgiris iš kas po jo* (išversta iš anglų k.), puiki knyga apie dr. Joną Basanavičių, o taip pat ir apie LTS vadovą dr. Joną Račkauską. Čikagos LTS šiemet išleido tris puikias knygas: Roberto Vito – *Civil – Military Relations in Lithuania under president Smetona 1926-1940*, Wm. Urban, *The Lithuanian Crusade*, ir Lauryno Jonušausko ir Vaclovo Kleizos – *Konsulatas Čikagoje 1924-2004*.

Tos pačios dienos vakaronės metu LTS archyvų vedėja Skirmantė Miglinienė savaitės dalyviams parodė idomią vaizdajuostę iš 1990 m. Lietuvos tremtinių, politinių kalinių ir jų giminių suruoštos ekspedicijos į Kazachstaną. Filmas pa-

Lietuviškų studijų Dainavoje savaitės dalyviai.

Jono Urbono nuotr.

vadintas – „Karlagas – mirties žemė“. Kadangi Skirmantė asmeniškai pati dalyvavo panašioje ekspedicijoje, ji taip pat pasakojo savo įspūdžius bei aiškino. Ekspedicijoje buvo apsilankęs ir Kingyro lagerio sukilimui paminėti paminklas.

1941 m. įvykiai ir OSI

Ketvirtadienis buvo pradėtas su dr. Augustino Idzelio paskaita apie teisingą 1941 m. Lai-kinosios vyriausybės (LV) įvaidį. Nors XX a. istorija su dviem žiauriausiais pasauliniais karais buvo baisi, tačiau Lietuva išliko ir atsikūrė. Lietuvos ateitis yra vėl pačių lietuvių rankose ir lietuviškoje sąmonėje, tačiau ji turi būti surišta su teisingu savo istorijos pažinimu. Tad būtina žinoti bent pagrindinius ir neišskraipytus istorijos faktus. Svarbiausi mūsų istorijos 1941 m. įvykiai – Tautos sukilimas, buvo paskelbta LV, bet tuo pačiu laiku prasidėjo ir holokaustas, dėl kurio dabar kai kas vis kaltina LV. Būtina atsiminti, jog vokiečiai tuo metu jokiu būdu nenorėjo, kad LV būtų sudaryta, o ir pats sukilimas bei LV paskelbimas buvo Berlynu didelis netikėtumas. Nors planuotas voldemarininkų sukilimas ir nepasisekė, LV vis dėlto tegalėjo gyvuoti vos 6 savaites ir jos kompetencija žydų atveju buvo labai ribota. LV bandė visai užkirsti kelią vokiečiams nusavinti žydų turtą (apie tai rašo atrasti pačių vokiečių raportai), nors kai kurie istorikai (Eidintas ir kt.) tai nori aiškinti, kad lietuviai norėję žydų turtą patys pasisavinti. Holokaustas Lietuvos teritorijoje vyko, tačiau jis buvo organizuojamas vokiečių, pagal

Hitlerio planus. Reikia pripažinti, kad ir iš lietuvių tarpo atsirado žydšaudžiai, tačiau dėl to negalima kaltinti visos lietuvių tautos ir Lai-kinosios vyriausybės. Savo paskaitą dr. Idzelis baigė įdomiu sakiniu: „Svarbiau žinoti savo tautos tikrą istoriją, o ne vien statyti sporto rūmus...“

Apie su holokaustu susijusius kaltinimus lietuviams, kuriuos ir šiandien tebetęsia OSI, rytojaus dieną kalbėjo amerikietis advokatas Joseph McGinness. Jis kalbėjo angliškai apie savo kaip advokato – gynėjo patirtis, dalyvaujant ne vienoje OSI iškeltose byloje lietuviams ar ukrainiečiams, kaltinamiems, kaip karo nusikaltėliai. Vienas jo klientų yra buvęs ir Mykolas Dailidė. Adv. McGinness pasakojo, kaip OSI surenka iš sovietinių šaltinių kaltinamuosius „dokumentus“, kaip iš Izraelio atsiveža specialius „liudininkus“, tada juos nuveža į Lietuvą, apmoko ir parveža į JAV, kaip liudytojus, o teismas tai panaudoja apkaltinimams. OSI šitam tikslui turi „profesionalių liudininkų“ rezervą, išleidžia milijonus dolerių tokiems „liudininkams“ ir net kai kuriems mokslininkams, kad rašytų apie nebūtus dalykus. Kaip advokatas, McGinness yra labai tokiems teismams nusivylęs. Jam neaišku, kodėl ypač lietuviai, yra labiausiai OSI nekenčiami: juk apie 60 proc. apkaltintųjų sąrašas yra lietuviai.

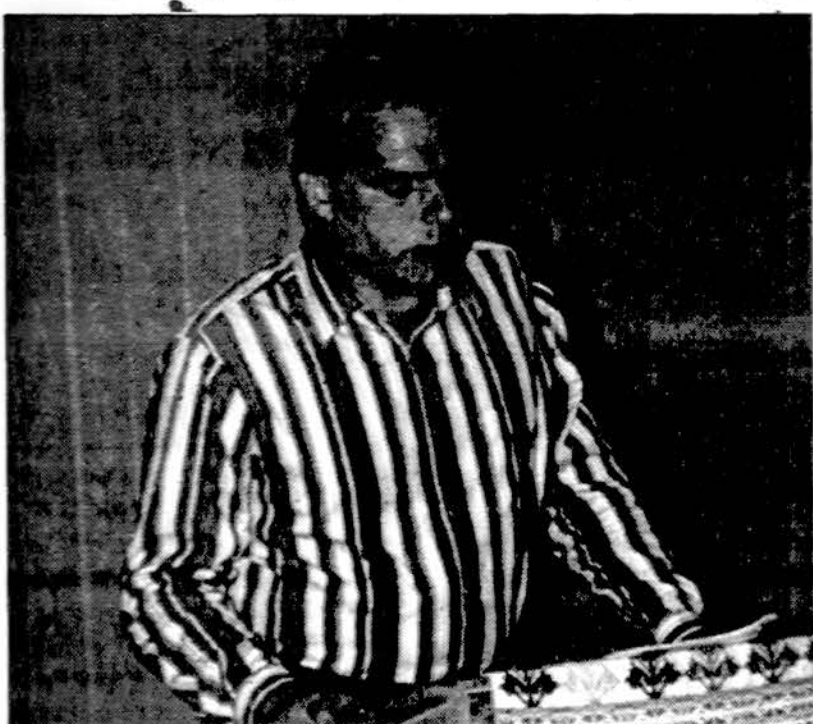
XX amžius, globalizacija, tautiškumas

Rašytojas Vytautas Volertas, studijų savaitės dainavietis, skaitydavo savo novelas ar ištraukas iš romanų, šį kartą kalbėjo apie praėjusį XX a. Ir

vis dėlto jo paskaita buvo gražiai literatūriškai išpuošta. Nors XX buvo mokslo ir naujų išradimų amžius, bet kartu su jais metų eigoje keliavo ir jėga, karai bei teroras. Mūsų tauta po trumpų laisvės metų turėjo vėl kentėti, net pusę šimtmečio. Tačiau šios kancijos davė jėgų atsigaivinti. Tik gaila, kad sovietinė okupacija paveikė didelę lietuvių tautos dalį, kuri ir dabar tebėra dvasiškai sužeista, paveikta marksizmo idėjų. Rusija net negalvoja kaip nors atsilyginti už Lietuvos žmonėms padarytus dvasinius bei medžiaginius nuostolius. O dėl XX a. atsiradusio pasaulyje antisemitizmo, kuris vis tebesitęsia, V. Volerto nuomone, patys žydai turėtų paieškoti ir atrasti priežastis, kodėl antisemitizmo nuotaikos pasaulyje nemažėja.

Penktadienio ryto paskaitoje prof. dr. Vytautas Bieliauskas kalbėjo apie globalizaciją, tautiškumą ir tapatybę. Globalizacija – tai naujas žodis, kuris dabar pradeda plisti visame pasaulyje, kartais net galvojant, kad ir tauta, ir net kalba, pasaulyje pasidarys kada nors viena. Reikia prisiminti, jog jau Senajame Testamente rašoma, kad žmonės kadaise kalbėjo viena kalba, tik Babelio įvykiai kalbas sumaišė ir taip susikūrė naujos tautos. Tačiau istorija taip pat rodo, kad jėga pasaulio nesuvienys. Per šimtmečius pasiektą tautų komunikaciją, dabar labiau plinta per atskirus žmones naujosios technologijos – interneto, kompiuterių – pagalba. Prekyba tarp atskirų kraštų didėja, rinka plečiasi, žmonių gerovė auga. Ir tai pastebima net ir Kinijos komunizmo sistemoje.

Tačiau su tuo ateina ir problemos, nes globalizacija nesurišta su sąžine bei vertybėmis. Plečiasi korupcija, nukentėja tautos ir kalbos. Pradedama visur vartoti viena, daugiausia anglų, kalba. Nukelta į 2 psl.

Pianistas Rimantas Vingras ne tik džiugino muzika 48-osios LFB studijų savaitės dalyvius, bet skaitė ir paskaitą. J. Urbono nuotr.

Linksmi nusiteikę dalyvių būrelis 48-ojoje Lietuviškų studijų savaitėje Dainavoje. Iš kairės: Vidmantas Vitkauskas, dr. Nijolė Bražėnaitė-Paronė, dr. Petras Kisielius, Juozas Ardy. K.A. nuotrauka.

Užkandžiant, poilsiaujant ir pokalbiaujant Dainavoje. Iš kairės: Aušrelė Karkienė, poetė Julija Švabaitė-Gylienė, Marija Remienė, Janina Šalnienė, dr. Jonas Šalna, kun. Antanas Gražulis, SJ. J. Urbono nuotr.

TURINYS

LFB 48-oji studijų ir poilsio savaitė Dainavoje.

Grožiui skirtas gyvenimas.

Prisimenant dr. Iloną Gražytę-Maziliauskienę. Leidiniai.

Operos vadovų žvilgsnis į ateitį. M. K. Ciurlionis buvo dosnus kiekvienam.

Nukelta i 4 psl.

